

Till Sigtunastiftelsens organisations-
kommitté med anledning av "PM angående
konferensinstitutet".

Ett yttrande från konstsektorn inom
Svenska Kyrkans Kulturinstitut sammanställt
av Tuve Nyström.

SAMMANDRAG

Denna inlaga är främst pga att den ur flera synpunkter penetrerar Stiftelsens sedan länge centrala roll för kyrkodramatiken mycket lång. För alla dem som inte vill initiera sig i detaljerna ges här en disposition med paginering samt en kort sammanfattning av slutsatser och rekommendationer.

Följande sida: Motivering för dramatikmaterialets uppläggning.

- Sid 1-1+9: Sigtunastudions skrivelse till Teater- och Musikrådet med anhållan om statligt anslag.
- Sid. 1A-6A: Appendix till denna skrivelse med förslag till organisationskommittén.
- Sid. I-II: Övriga konstfrågor aktuella i relationen Sigtunastiftelsen-Kulturinstitutet.

Kulturinstitutets konstsektor hävdar att Studiokyrkan är nödvändig för dramatikerarbetets fortsatta utveckling. Institutet är villigt att överta kyrkan i former, som Olov Hartman kunde finna tillfredställande eller på sätt som Hartman själv bestämmer tillsammans med honom svara för kyrkans fortbestånd, (sid. 1A-2A)

Begreppet "Sigtunastiftelsens dramatiska verksamhet" avskaffas. Det nuvarande Dramatikseminariet drivs i samarbete mellan Sigtunastiftelsen och Kulturinstitutet. Dramatikseminariets förhållande till Sigtunastudions är av naturliga skäl ej helt avgränsat. Alltid när seminariet i någon form uppträder utåt, t.ex. vid alla slag av föreställningar, föreslås namnet Sigtunastudion brukat samt att Kulturinstitutet står som producent. (sid. 2A-3A)

Organisationen Förbundet för Liturgi och Dramatik /FLOD/ bör stabiliseras pga nya statliga anslagsformer för friteater-verksamhet och söka samla de kvalificerade spelgrupperna i landet inom sin organisation. Dess anknytning till Sigtunastiftelsen bör av kvalitativa skäl bevakas. (sid. 4A-5A)

Sommarkursen i kyrklig dramatik bör få en klart fixerad huvudman, förslagsvis Sigtunastiftelsen och FLOD. Den för spelrörelsen representativa s.k. kyrkospelsnämnden (med delegater från alla stiftsungsdomsråd) torde godkänna detta. Om däremot avgörande ekonomiska skäl talar därför bör förhandlingar tas upp med SKS om huvudmannaskapet för kursen.

Samarbetsrelationerna i övrigt i konstnärliga frågor torde bli aktuella först när den nye direktorn i samarbete med konstnärerna rekonstruerat någon form av den nu upplösta konstnärskommittén. Kulturinstitutets konstsektor avser att förutom studio-formen (kyrkodramatiken) också i övrigt arbeta i långa serier, produktion (redan etablerad i Multi Människan och andaktsfotografiken) samt distribution. Även här föreligger behov av Studiokyrkan samt av kombinerat exp.- och arkivutrymme, verkstads- och lagerutrymme (sid. I-II)

Sigtuna den 28 sept. 1970

Tuve Nyström

SKRIVNING FRÅN SVENSKA KYRKANS KULTURINSTITUT ANG. DRAMATIKFRÅGOR

Till föregående organisationskommitté-sammanträde på Sigtunastiftelsen inkom direktor Olov Hartman med "PM angående konferensinstitutet" (här kallat PM) där bl. a. kyrkodramatiken och dess relation till Sigtunastiftelsen behandlades. Det kunde därför synas onödigt att än en gång inte bara beröra detta arbetsområde utan dessutom - som jag gör här - penetrera det i ännu större omfattning. Emellertid har staten sedan förra kommitté-sammanträdet genom Teater- och Musikrådet (här kallat TOM) beviljat Sigtunastudion 15.000:- i anslag för innevarande arbetsperiod. I den mån vi arbetar kontinuerligt, torde TOM vinna ytterligare förtroende för oss, och anslaget ökar. Redan att vi kommit in på denna anslags^{stat} på vår första ansökan är glädjande. Av c:a 50 sökande s.k. friteatrar var Sigtunastudion en av de c:a 20 som ansågs anslagsberättigad, och studion kom ifråga om anslagets storlek att ligga på 12-e plats.

Vidare har inträffat efter förra sammanträdet att Kulturrådet samlat en rådgivningsgrupp för speciella teaterfrågor. Jag har kallats till denna grupp i egenskap av kyrkodramatisk specialist. Redan de^{ss} första sammanträdet aktualiserade förhållanden som inte är utan intresse för organisationskommittén. Det gäller väl främst synpunkter på Förbundet för Liturgi och Dramatik /FLOD/, som ända sedan sin tillkomst både genom sin styrelse och den stora, årligt återkommande dramatikkursen haft en samarbetsrelation till Sigtunastiftelsen.

Emedan TOM-skrivningen överhuvud rymmer så mycket material (det första försöket att något så när fullständigt överblicka "Sigtunadramats" faser och ambitioner) låter jag denna, utan andra ändringar än att jag tar bort hänvisningar till en rad bilagor, stå som Kulturinstitutets huvudskrivning ifråga om kyrkodrama. I appendix ger jag en del kommentarer och förslag, varvid jag även berör FLOD och sommarkursen.

Översikt över "gruppens" /Sigtunastudions^x/ verksamhet 1953-1970

(med reservation för att kronologien ännu inte är exakt belagd)

- 1953 Sigtunaspelet: Den heliga staden av Olov Hartman som friluftsteater på Sigtunastiftelsen.
- 1954 Sigtunaspelet: repris Den heliga staden. Därutöver kyrkospelet Profet och timmerman av Olov Hartman i Mariakyrkan, Sigtuna, samt komedin Glädjens barn av Harriet Hjorth som friluftsteater i Sigtuna.
- 1955 Turnerande studentuppsättning kyrkospelet Profet och timmerman
- 1956 Kyrkospelet Livets krona av Olov Hartman; spelet går på turné.
- 1957 D:o. Under arbetsperioden med Livets krona utför dess ensemble också demonstrationsspelet Kristus här i stan av Philip Turner som friluftsteater i Kungsträdgården på uppdrag av Allmänna kyrkliga mötet. TV-teatern ger Livets krona i studiebearbetad form.
- 1957-1958 Begreppet "liturgiskt drama" har återuppstått i modern tid som genomtänkt kyrkokonstnärlig form och börjar även väcka kristet-internationellt intresse.
- Sigtunaspelet: kyrkospelet Den brinnande ugnen av Olov Hartman; spelet går på turné.
- 1959 Den brinnande ugnen turnerar.
- 1960 Den brinnande ugnen inbjuden till Religious Dramas världskonferens i Paris. Gruppen har också satt upp Henri Ghéons evangelisationsspel Korsets väg som kyrkospel och turnerat i Mälardalen.
- 1961 Sigtunastiftelsens Dramatikseminarium börjar sitt arbete.
- 1964 Kyrkospelet Livets krona nyuppsätts som maskspel samtidigt som gruppen försöker gå ut ur de tidigare liturgiska formerna och arbeta mera fritt med kultiska eller evangeliserande inslag. Uppsättningen görs på inbjudan av jubiléet "Uppsala Ärkesäte 800 år" och ingår som en del av Elisabet Hermodsons och Tuve Nyströms arrangemang "Konst som rit".

- 1965 Dramatikseminariets medlemmar har börjat göra uppsättningar i Sverige och övriga Norden. Olov Hartman och Tuve Nyström kallas till National Council of Churches of Christ och Religious Drama i USA att föreläsa och leda work-shops vid den nationella dramakonferensen i Lake Forest i USA. Svenskt kyrkligt drama och Dramatikseminariets arbetsprinciper introduceras. Nyström sätter efter svensk modell upp kyrkospelet Profet och timmerman i the Fish-Church i Stamford utanför New York.
- 1966 Nyström inbjuds till USA för att tillämpa gruppens arbete med Profet och timmerman på en uppsättning vid presbyterianernas nationalkonvent i War Memorial Hall, Boston; publik c:a 3.000 personer. Därefter lokala kurser och konferenser på ett flertal orter i västra USA.
- Dramatikseminariets medlemmar, vari gruppen ingår, fortsätter med kurser i Sverige och övriga Norden.
- 1967 Olov Hartmans nya text Kontrapunkt repeteras, ställs om från kyrkospel till demonstrativt evangeliserande rumsteater och uppföres på försommaren vid Sigtunastiftelsens konstnärskonferens. Hemsökande verksamhet med Kontrapunkt.
- 1968 TV-produktion av Kontrapunkt. Inrepetition av Olov Hartmans spel Bäraren (On that Day) på uppdrag av Kyrkornas Världsråd. Spelet framfördes som podieuppsättning på Världskyrkomötet i Uppsala i A-sporthallen inför c:a 2.500 personer. Vid samma möte Kontrapunkt på ungdomscentret Club 68.
- 1969 Kontrapunkt på hemsökande verksamhet. 8 speldagar i studion på ABF-huset i Stockholm i samband med kyrkornas kulturvecka "Tiden är kort". Under samma arrangemang genomför Sigtunastudion^{x/} mimade talkörer på ABF-huset i samband med författarafton.
- Sigtunastudion experimenterar med uppsättningsmodeller för Olov Hartmans senate text, Efter oss.

Det borde ha anmärks tidigare i kronologin att Sigtunastudion bildades 1966 av de bäst utbildade medlemmarna i Sigtunastiftelsens Dramatikseminarium och ersätter "gruppen". "Gruppen"/Sigtunastudion se som tidigare förklaring på sid.3.

1970 Regelbundna repetitioner med Efter oss. Från att tidigare ha utbildats inom Dramatikseminariet har fr.o.m. 1966 Studios medlemmar börjat arbeta som lärare inom detta. Seminariet övergår mer och mer till en form av återkommande kurser utan krav på konstant deltagande. Vissa perioder har dock fortfarande seminariekaraktär, och nya medlemmar i Sigtunastudion rekryteras av träningsinriktade skäl fortfarande enbart ur denna utbildning.

Kommentar till föregående "Översikt".

Den versamhetsöversikt som här kommenteras bygger på ett fr.o.m. 1953 obrutet samarbete mellan Sigtunastiftelsen, Olov Hartman och mig, Tuve Nyström. Ända från starten har arbetet också långvariga skådespelar-kontinuiteter. Samarbetsnätet i vilket spelarna ingått har aldrig helt brustit, några kan ha gått, andra blivit kvar så att ett obrutet sammanhang hållits vid liv. Från 60-talets ingång har en betydande bas av spelare stabiliserats. För perioden 1953-65 använder jag mig av ordet "gruppen" för det här samarbetsnätet. Dess identitet markeras ytterligare av att det nästan helt varit centrerat kring en enda författare, utstakat bestämda kyrkodramatiska uppgifter och hela tiden haft Sigtunastiftelsens lokaler till sitt förfogande för utbildning och repetitioner (och av Stiftelsen fört) ytterligare naturaförmåner samt vissa kontantstöd. För tiden fr.o.m. 1966 använder jag mig av ordet Sigtunastudion. Denna har mig som ordförande och konstant ledare, samarbetet med Hartman är obrutet, och Sigtunastiftelsens lokaler och övriga förmåner är en betydande basis för arbetet.

Gruppen liksom senare Sigtunastudion har inför större personella uppgifter vuxit ut i samarbete med vad man konventionellt kallar professionella skådespelare samt elever från de statliga scenskolorna.

Efter gruppens inledande arbete med Hartmans kristna idédrama Den heliga staden fortsatte den 1954 (Hartmans Profet och timmerman) med en uppsättning som både till text och kyrko-scenisk form innebar ett betydande steg fram mot nya idéer för liturgiskt drama, mycket avvikande från de engelska och kontinentala konventionerna. I en rad essäer har Hartman senare behandlat detta

dramas grundsatser. Men snarare än att gruppen sökte mot någon speciell liturgisk stil, blev varje uppsättning ett nytt formförsök, med tiden mot för evangelisation effektiva spelformer överhuvud (t.ex. Bäraren 1968 i Uppsala).

När gruppen redan 1960 kyrkointernationellt ansågs vara av sådant intresse att den tillsammans med några trupper från USA och kontinenten inbjöds till Religious Dramas världskonferens i Paris var detta sammankopplat med att det svenska dramat också hade ställts i centrum för konferensens debatt.

1957 lämnade Birgitta Hellerstedt-Thorin gruppen efter att ha spelat med och under en period ha varit turnéledare för FLOD:s Centrala Spelgrupp ^{x/}, gruppens då av organisationsskäl aktuella namn. Hon grundade sedan gruppens första betydande avläggare i landet, Lunds Stifts Kyrkospel som på basis av texter av främst Ulf Söderlind och Bo Setterlind arbetade fram en speciell illustrativ pantomimstil och snabbt utvecklade en omfattande turnéverksamhet inom- och utomlands.

Gruppen i Sigtuna gick däremot vid 60-talets ingång in i en period då den prioricerade utbildningen och form- och idéutveckling inom det nybildade Dramatikseminariet. Först när Sigtunastudion bildades 1966 fick gruppen en definitiv föreningsmässig organisation med stadgar och personell ansvarsfördelning.

Fr. o.m. 1966 har Sigtunastudion tillämpat sina erfarenheter från kyrkorummet plus erfarenheter av nya experiment för att få fram öppna, flexibla regier för podium, arena och vanliga rum. Den gav kristet engagemang åt fredstanken i rumsuppsättningen Kontrapunkt; Bäraren (On That Day) för Världskyrkomötet var ett oreserverat slag för kyrkornas skyldighet att medverka för att lösa u-landsproblematiken.

x/ Förklaring se inledande stycke sid. 5.

Organisationsformer

Gruppen/Sigtunastudion har alltid tvingats arbeta i ekonomiskt mycket rörliga, tillfälliga former. Ett försök under gruppens period var kommersiell finansiering i form av Sigtunaspelet 1953-54 samt 58. Sedan en medlemsrörelse, Förbundet för Liturgi och Dramatik /FLOD/ 1955 bildats av Olov Hartman i ett försök att samla kyrkospelsinitiativen i landet, finansierades gruppen temporärt genom att inlemmas i denna organisation under benämningen FLOD:s Centrala Spelgrupp som riksturnerade med Hartmans Livets krona under en period med mig som spelledare, under en annan med Birgitta Hellerstedt-Thorin. Ytterligare kombinationer har varit samarbete med de kristna studentrörelserna och temporär inordning i Sveriges Kyrkliga Studieförbund. De avgörande faktorerna för arbetets fortbestånd torde dock ha varit de redan berörda samarbetsrelationerna Hartman-Nyström-spelarna, Sigtunastiftelsens generositet att upplåta arbetsutrymmen och att bistå med ytterligare naturaförmåner plus kontantinsatser samt den betydande good-will-position kyrkliga institutioner intagit gentemot arbetet och gett det generösa specialbudgets vid vissa arrangemang som Allmänna kyrkliga möten, jubiléer, Världskyrkomötet. TV-produktionerna har även betytt en del. Men som symptomatiskt kan man också se det, att den efter omständigheterna stora ekonomiska och konstnärliga satsning som Sigtunastudions uppsättning av t.ex. Bäraren för Världskyrkomötet var (c:a 70.000:-), det aldrig fanns en chans till uppföljning med ytterligare föreställningar på åtminstone några stororter (uppsättningen rekvirerades från praktiskt taget hela Sverige). Det ekonomiska tillskottet gjordes med alldeles för punktuellt sikte.

Det fortsatta arbetet garanteras för närvarande främst på repetitionsstadiet, främst genom vissa naturaförmåner från Sigtunastiftelsen.

Ekonomiska bidrag från annan speciell kyrklig arrangör utöver 3.000:- från Kyrkans Kulturinstitut föreligger inte för närvarande. En stabiliserande faktor överhuvud är dock att jag numera som åtminstone tillfälligt anställd i Kyrkans Kulturinstitut enl. anställningsvillkoren äger rätt att avsätta

viss tid för Dramatikseminariet och för att leda Sigtunastudion. Men för att ge studiomedlemmarna permanenta rimliga ersättningar, dvs. vederlag utöver i bästa fall mat och husrum för längre speltid på plats eller på turnéer ger de kyrkliga organisationerna fortfarande ingen lösning.

Den här organisatoriska överblicken bör ge ett rätt kaotiskt intryck, något som emellertid förklaras av det förhållandet att gruppens/Sigtunastudions omfattande träningsprogram, dess inriktning på att experimentera med formerna och själv formulera sin konstnärliga målsättning aldrig gått att konstant inordna i någon kyrklig riksorganisations speciella intresse.

Arbets teknik

Under perioder av Sigtunaspelet och en del andra speciella tillfällen har gruppen/Sigtunastudion, som tidigare nämnts, associerat sig med professionella spelare. Men i princip arbetade vi tidigare än någon av de senare tillkomna grupp- och friteatrarna med egen utbildning. Redan vid 60-talets ingång samlades denna genom Dramatikseminariet kring mimgymnastik, utvecklad pantomim och mim samt experiment med metoder för medvetenhetsövningar. Repetitionerna har alltid varit öppna, och utbildningens träningsprogram ligger också alltid med som obligatorium under allt repetitionsarbete. Träningsformerna har förts ut genom seminariet och genom omkr. 250 kurser inom- och utomlands. För nordisk del har utbildningstekniken och det fria ideologiska arbetsklimatet blivit skolbildande inom den kyrkliga dramatiken. Mim-skolningen byggdes upp inom Dramatikseminariet av den dansk-amerikanske mimikern Danny Andersen. Studion disponerar nu över fem medlemmar som har god kompetens som mim-gymnastiska pedagoger, en är huvudlärare och behärskar även utvecklad pantomim och mim. Studion accepterar medlemmar först efter c:a 200 träningstimmar.

Redan tidigt började vi söka oss fram mot former för öppen, avpsykologiserad spelstil - kring 1957-58- entré- och sortikonventionerna slopades helt, ensemblen användes redan 1958 i Den brinnande ugnen plastiskt i form av dekor; både i tid, roller och plats arbetade vi fram simultana lösningar. Detta var givetvis en rimlig konstnärlig konsekvens eftersom kyrkodramat var budskapsinriktat. Det bör ändå noteras som en liten bit

teaterhistoria att gruppens demonstrativa uppsättningsformer i tiden ligger före den epok då demonstrativiteten blivit standard genom tillkomsten av fri- och gruppteatrarna som utifrån sin politiska budskapsinriktning och stark påverkan av New Yorks off-off-teater gått en liknande väg. Det här sammanhanget har för kyrkodramats del givetvis aldrig blivit överblickat i kulturdebatten. Vissa analyser gjordes rätt tidigt men då fanns inte de utvecklade friteatrarnas teknik som jämförelseobjekt. Danska Information uppmärksammade det svenska kyrkodramats försök till ny form i en lång analys redan 1954, Erik Hj. Linder ägnade för en tid den nya formen ett återkommande intresse, Göran Palm gick in på den i en mycket positiv recension i BLM, den norske författaren Finn Jor gör en analys 1958.

Gruppens/Sigtunastudions internationella arbetsrelation har som regel varit den att vi inte utlandsturnerar (Paris 1960 är ett undantag). Istället inbjuder vi intresserade att komma till Sigtunastiftelsen för sin utbildning, eller så reser vi ut och regisserar utländska grupper i deras egen arbetsmiljö. Här kan en sorts "arbetsfördelning" sägas föreligga mellan Sigtunastudion och Lunds Stifts Kyrkospel som har flera utlandsturnéer bakom sig.

Något om kulturrepons i övrigt.

1953-58 ägnades gruppens uppsättningar konstant kvalitetsgranskning av Stockholmspressens A-kritiker och av ledande landsortspress: Linde, Harrie, Brunius, Wahlund, Linder, Leiser och andra uppfattade resultaten helt seriöst i genomsnittsligt mycket uttömmande recensioner. Hartman förklaras praktiskt taget undantagslöst som en nyskapande (ibland genial) dramatiker. Formresultaten blir föremål för skiftande omdömen men helhetsbilden samlar sig till en klart övervägande uppfattning om estetisk formmedvetenhet och landvinning.

Av speciella skäl som jag återkommer till kan det vara på sin plats

att göra några citat-utdrag från gruppens period och ställa mot ett utdrag som gäller Sigtunastudios uppsättning av Bäraren (On That Day).

Kritikern Maria Marcus i danska Information som först sett Claudels Jeanne d'Arc på Det Kongelige och senare kyrkospelet Profet och timmerman i svensk tappning skriver:

"Hos Claudel blev der skabt en enhed av Frankriks liv och Jeannes død, i Profet och Tømmerman er abstraktionen strejnere og ført helt ud i spillet, men resultatet er detsamma; tiden ophæves, symbolet staar tilbage. Og i kirkespillet er dertil skellet mellem scene og tilskueærum ophævet. Det er teater i elementær forstand."

Ivar Harrie, Expressen 1956:

"Har någon märkt att detta (kyrkospelet som ny dramatisk genre) är det djärvaste experimentet i svensk teater i mannaminne?..... Framförallt: har någon märkt att detta är kristendom i stor stil - äntligen, för en gångs skull, stor kristendomspropaganda utan förljugenhet, utan falska förbehåll...." Omdömet gällde Livets krona när det gavs i Matteus kyrka i Stockholm.

Efter Bäraren på Världskyrkomötet summerar författarinnan Ulla Isaksson:

"En märklig teaterföreställning som uppenbarligen inte bevakades av en endateaterrecensent." (Den kristna kulturtidskriften Vår Lösen 1968.)

Gruppens, sedermera Sigtunastudios utifrån sett rätt passiva agerande från 60-talskiftet fram till Kontrapunkt 1967 under vilken tid utbildningen prioriterades skapade ett kontaktglapp med kulturbevakningen som ännu inte släppt. Den experimentella maskuppsättningen i Uppsala 1964 bevakades inte av någon stockholms-A-kritiker, inte heller premiären på Kontrapunkt. Allan Fagerström var den A-kritiker i Stockholm som vek en påskkväll för att recensera Kontrapunkts TV-version. Och till sist bevakades Bäraren vid

Världskyrkomötet enbart av utländsk kritik. I största utsträckning har den arbetsperiod som burit Sigtunastudions beteckning kommit att bevakas av reporters och B-kritiker, ofta okunnigt och i notisform. I den situationen söker jag styrka Sigtunastudions kulturellt acceptabla nivå genom några omdömesgilla kristna författaress (Karl Sundéns, Ulla Isakssons) bevakning i Vår Lösen och en recension av författaren Tore Zetterholm i samma tidskrift. Sigtunastudions texter och uppsättningsform i kristen-internationell respons ger jag exempel på genom positiva/kritiska kommentarer i ett nummer av amerikanska Religious Theatre som tillsammans med den amerikanska Hartman-utgåvan Three Church Dramas också får lämna en del bildmaterial.

Delvis torde väl glappet till kulturkritikerna förklaras av att sedan Sigtunastudion etablerats fri- och gruppteatrarna blivit legio samtidigt som kritikerkåren i stor utsträckning förnyats. Samtidigt har studion PR-mässigt arbetat relativt tillbakadraget.

Appendix

Av skäl som jag sedemera kommer in på använder jag tillvidare inte begrepp som Sigtunastiftelsens dramatiska verksamhet, Dramatikseminariet eller Sigtunastudion utan samlar tillvidare allt under begreppet Sigtunadramat. "Sommarkursen i kyrklig dramatik" och FLOD bryter jag ut ur Sigtunadramat för att ge en mer lättöverskådlig disposition.

Ett villkor för Sigtunadramats fortsatta arbete i den mån det skall kunna öka sina anslag och vidga sin kyrkligt-kulturella betydelse är främst att det disponerar en helt lämplig arbetslokal. Att Sigtunadramat kunnat presentera Hartmans två texter Kontrapunkt (TV-sänd) och Bäraren för Världskyrkomötet - de två uppsättningar utifrån vilka TOM klassade Sigtunadramats kvalitet - har förutom de goda ekonomiska villkoren för dessa två produktioner varit en för svensk friteater nästan unik arbetsplats, Studiokyrkan i Sigtuna.

På den säsongbudget som Sigtunadramat bifogade TOM-skrivningen förband vi oss till minimum 30 repetitionsdagar (en långpjäs, en kortpjäs) och angav 45 dagar som eventuellt möjliga, alltså repetitionstider av professionellt omfång och helt omöjliga att genomföra med lokalimprovisationer, både praktiskt och konstnärligt.

Kyrkans Kulturinstitut, som är en av de institutioner i vilka Sigtunadramat idag är integrerat både genom min tjänst och ett mindre ekonomiskt bidrag, erbjuder sig därför att i former som Olov Hartman kunde finna tilltalande överta Studiokyrkan eller på sätt som Hartman själv bestämmer tillsammans med honom svara för kyrkans fortbestånd.

Det tidigare berörda statsanslaget utgår enbart till dramatikgrupper av experimenterande karaktär. Kanske talar även detta för Kulturinstitutets övertagande av kyrkan. Redan en del av de experiment som gjorts i kyrkan av Sigtunastiftelsens konstnärskommitté och Sigtunadramat har uppfattats som något för avvikande från Sigtunastiftelsens profilering, medan Kultur-

institutet sett som bl. a. en av sina uppgifter att gå i närkontakt med även det aktuella inom konsten, i vissa situationer t.o.m. söka innovera i samspel med konsten överhuvud.

Övertar Kulturinstitutet Studiokyrkan garanterar vi givetvis nyttjanderätt för konstnärskommittén, Sigtunastiftelsens direktor, församlingen och andra som med rimliga motiv vill nyttja den. Schema för de olika behoven kunde göras upp t.ex. / halvår.

De flesta medverkande i Sigtunadramat är också identiska med de kyrkospelsinstruktörer och föreläsare som nu kallas att leda kurser över hela landet liksom i övriga Norden. Dessa personer är i sin tur inordnade i Förbundet för Liturgi och Dramatik (FLOD), där jag nyligen efterträtt Hartman som ordförande. Jag återkommer senare till FLOD:s aktuella situation.

Sigtunadramats beståndsdelar; försök till analys och förslag till lämpliga samarbetsformer och beteckningarnas innebörd.

Som framgår av både Hartmans PM och TOM-skrivningen är numera gränserna mellan Dramatikseminariet (tidigare praktiskt taget helt finansierat av Sigtunastiftelsen) och Sigtunastudion (alltsedan sin tillkomst delvis finansierad av Sigtunastiftelsen) mycket flytande. Jag anser det helt rimligt att en sådan här situation uppstått sedan en studiogrupp nu visserligen etablerat sig men ändå dels fortsätter sin utbildning inom denna studio i ett slags seminarieform där andra spelledare i mån av tid inbjuds att vara med, dels folk från hela Norden anmäler sig för att följa våra "öppna" repetitioner, dels det periodiskt sker seminariesammandrag till Studiokyrkan från hela mälardistriktet varvid Sigtunastudions medlemmar arbetar som lärare. I stället för att som tidigare arbeta med "årskurser" inom seminariet har alltså praxis blivit att inte dra någon bestämd gräns mellan "utbildning i seminariets form" och "uppsättning i studios form". Av tids- och kostnadsskäl har detta också blivit en bättre lösning än att arbeta

med strikt avgränsade "klasser". Man kan här jämföra med t. ex. Narrengruppen och ett flertal andra friteatergrupper, inom vilka repetitioner av föreställningar flyter över i "öppet" utbildningsarbete.

Mot den här bakgrunden föreslår jag avveckling av begreppet "Sigtunastiftelsens dramatiska verksamhet" (som väl i hög grad varit ett begrepp för samarbetet mellan Hartman och mig), vidare att Dramatikseminariet enligt Hartmans förslag i PM drives så att linjerna här får korsa varandra och seminariet drivas i samarbete mellan Sigtunastiftelsen och Kulturinstitutet. Som jag tidigare har visat är gränserna mellan seminariet och studion flytande och jag finner det därför välmotiverat att föreslå att det träningsarbete, den regi-upplärning och det repetitionsarbete av målmedveten och planerad karaktär som bedrivs i Studiokyrkan får gå in under begreppet Dramatikseminariet, alltså Sigtunastiftelsen och Kulturinstitutet i kontinuerligt dramatiskt-praktiskt samarbete, medan de uppsättningar som växer fram ur detta arbete framträder under benämningen Sigtunastudion och att då Kyrkans Kulturinstitut står för producentbeteckningen. Därmed skulle linjerna dels korsa varandra, dels Stiftelsens profil bli intakt, dels "Sigtunadramat" som helhet få de bästa ekonomiska möjligheterna och dels en fruktbar utbildning kunna garanteras. Det omfattande arbetet i kombinationen flexibilitet-målinriktning som seminariet-studion redan kunnat prestera som svenskt kyrkonstnärligt lagarbete betecknar jag gärna som banbrytande och åberopar då närmast vår möjlighet att kunna mobilisera personresurser kring uppsättningen av Olov Hartmans Bäraren vid Världskyrkomötet i Uppsala. Världskommittén gav då kyrkligt sett en ytterst generös budget, men initierade bedömer ändå arbetet som ett företag som svarar mot en svensk stadsteaters resursmöjligheter.

Seminariets inordning i Sigtunastiftelsen och Kulturinstitutet sker lätt genom att seminariet ledes av en arbetsgrupp på förslagsvis fyra personer, varav direktor + en från Sigtunastiftelsen, jag själv från Kulturinstitutet samt en representant från Sigtunastudion.

Kommentar och förslag ang. FLOD

RKU:s mycket föredömligt arbetande kyrkospelsnämnd, är idag hela den svenska kyrkospelsrörelsens disparata delars samarbetsorgan. Av skäl som jag berör i TOM-skrivningen (att ingen speciell kyrklig organisation finner det angeläget att stödja kyrkodramat i alla dess målsättningar) är det dock svårt att se nämnden som en helt samordnande överbyggnad. RKU-nämnden är en generös satsning, men inriktningen måste dock domineras av det kyrkliga ungdomsarbetets satsning på bredden. Det kan rimligtvis inte i lika hög grad vara en satsning på kvalitativt inriktade kyrkliga dramatikstudios, stiftsturnégrupper o.d.

FLOD:s fortsatta existens har ofta diskuterats, senast mot bakgrund av kyrkospelsnämndens tillkomst. Men redan det förhållandet att vi i vår kyrka fortfarande inte har någon organisationsstruktur, inom vilken man verkligen effektivt slår vakt kring kvalitativa kyrkodramatiska insatser, ser jag som ett existensberättigande för FLOD.

Men till detta kommer ett tyngre argument. Enl. meddelande som lämnades vid det tidigare omnämnda sammanträdet inom Kulturrådets rådgivningsgrupp, skall 70-talet innebära en breddning av olika slag av konstnärligt stöd, bl. a. ekonomiska, för arbete som ligger utanför de redan etablerade institutionernas, t.ex. institutionsteatrarnas. Den stora "kranen", genom vilken man avser att tappa ut de nya resurserna, blir främst studieförbunden. Men, menar man också, eftersom studieförbunden aldrig helt ~~blir~~ ~~all~~ är lämpliga att täcka alla här avsedda icke-institutionella verksamheter, avser man att använda sig av ytterligare en "kran", ur vilken det kan tappas efter speciella ansökningar.

Vad gäller friteaterverksamhet har erfarenheterna inom Svenska Kyrkan visat, bl. a. SKS tyvärr svaga intresse under en lång period, att vi behöver en organisation som i anslagshänseende bevakar vad som går att få ut ur den andra "kranen". En snabb-enkät bland våra ledande spelgrupper (det gäller bl. a. så "tunga" grupper som Lunds stifts kyrkospel och Växjö

stifts kyrkospel) har visat att man anser det ytterst angeläget, att FLOD tillvaratar dessa intressen istället för att vi skall bilda ytterligare en organisation.

Därför föreslår jag, att vi både från Sigtunastiftelsens och Kulturinstitutets sida söker inte bara passivt bevara FLOD utan även aktivt stöder organisationen. Det är då också viktigt att representanter från våra båda institutioner genom närvaro vid FLOD:s årsmöten söker ge institutionerna fortsatt representation i styrelsen, så att det konstnärligt syftande kyrko-dramatiska arbetet ges ett ännu starkare samordnande stöd. Påminner jag om den stora instruktörsgrupp, som är organiserad i FLOD, hoppas jag att jag börjar kunna ge bilden av ett fungerande "samarbetsnät" som täcker hela landet, för vilka de konstnärliga syftena är självklara och som i allt större utsträckning finner former för friktionsfri samverkan. Kanske är detta till sist bättre än en till synes helt distinkt organisationsplan, som i sådana här fall bara alltför ofta har den defekten, att den inte fungerar i praktiken.

Kommentar och förslag ang. sommarkursen i kyrklig dramatik på Sigtunastiftelsen

Traditionen för sommarkursen i kyrklig dramatik går tillbaka ända till 1955, varvid begreppet "liturgiskt drama" som ett funktionellt och skapande begrepp även för vår tid myntades. Innebörderna visade sig vara fruktbara långt utanför vårt lands gränser. Kursen har sedan dess hållits varje år, metodiken bearbetats, och idag är Sigtunastiftelsen genom det stora antalet utländska deltagare, främst från övriga Norden, ett betydelsefullt internationellt utbildningscentrum för kyrkodramatiskt arbete.

Sommarkursen bärs ekonomiskt och delvis administrativt upp av Sigtunastiftelsen, Kulturinstitutet, RKU, FLOD och SKS. Något egentligt huvudmannaskap har aldrig preciserats, vilket framstår som alltmer otillfredsställande, på grund av att det inte är klarlagt vilka personer och institutioner som är ansvariga för olika delar inom den allt större apparat som

den här kursen växer ut till. Sigtunastiftelsen och FLOD har helt enkelt utifrån initiativet 1955 kommit att stå för dessa kurser genom ett slags praxis, medan alltfler institutioner kommit till och främst ekonomiskt stött arbetet. Här är något klarare linjer önskvärda. Jag har två förslag:

1) Att Sigtunastiftelsen och FLOD genom förhandlingar med RKU:s kyrkospelsnämnd söker slå fast Stiftelsens och FLOD:s huvudmannaskap för kursen och att samtidigt "stödorganisationernas" administrativa och ekonomiska åligganden preciseras.

2) Att om det finns starkt vägande ekonomiska skäl, Stiftelsen och FLOD tar upp förhandlingar med SKS, om att studieförbundet blir huvudarrangör och därvid också åtar sig större administrativt ansvar och lägger ett betydligt större ekonomiskt bidrag än hittills.

SKRIVNING ANG. ÖVRIGA KONSTFRÅGOR

Sedan länge har på Sigtunastiftelsen funnits en effektivt arbetande konstnärskonferens-verksamhet baserad på samarbete mellan direktor och en konstnärskommitté. Det är rimligt att denna temporärt har upplösts i samband med direktorsskiftet, men självfallet får vi väl också räkna med att kommittén återuppstår i någon form. Nu-läget gör då att samarbetsfrågorna mellan Kulturinstitutets och Sigtunastiftelsens konstsektorer inte kan behandlas mer ingående. Några distinktioner sedan tidigare kan dock beröras liksom en del praktiska frågor som bör lösas, oavsett i vilka former kommittén kommer att arbeta.

Omedelbart som Kulturinstitutet genom mitt tjänstetillträde började sitt arbete klargjordes också vid sammanträde mellan Hartman och mig rätt klart avgränsade arbetsområden mellan konstnärskommittén och Kulturinstitutets konstsektorer. Som komplement till den på Stiftelsen redan etablerade traditionen med för varje konferens uppställda teman - som dock varit långt ifrån tillfälliga och oberoende av varandra från konferens till konferens, - samt konferensernas i anslutning till temana arrangerade utställningar och aktiviteter, skulle Kulturinstitutet arbeta med långa serier, (t.ex. de nu aktuella konferenserna och symposierna ute i stiften), studioformer (Sigtunastudion), produktion (den redan omfattande tillverkningen av andaktsbild) samt distribution. I enlighet med Kulturinstitutets syfte siktar vi också till decentraliserade effekter, bl.a. genom bildandet av "kulturgrupper" som sektioner under stiftsråden.

Självfallet vill Kulturinstitutet i sista hand alltid själv bestämma urval och uppbyggnad av vår produktion och formerna för distributionen, liksom ju Stiftelsens nye direktor och den konstnärskrets, som samlas kring denne, i förhållande till Kulturinstitutet måste ha full frihet att gestalta karaktären på Stiftelsens framtida konstnärskonferenser.

Hur sedan dessa varandra kompletterande självständigheter skall samarbeta är givetvis utomordentligt viktigt. Vad detta essentiellt skall röra sig kring är alltså just nu fåfängt att spekulera om. Men vissa rent

praktiska frågor bör redan nu fixeras: Dubbelinitiativ bör elimineras, likaså tidskollisioner i fråga om behov av konferenslokaler, utställningslokaler och lokaler för andra aktiviteter. Samplanering för längre perioder blir helt nödvändiga. I sin nuvarande form förutsätter Kulturinstitutets stadgar samarbete med Sigtunastiftelsen. En förutsättning för att detta skall bli effektivt och inte belastande för båda parter är att sådana här och liknande frågor ägnas en mycket stor omsorg.

Aktuella lokalbehov för Kulturinstitutets konstsektor

Expeditionsutrymme, helst av sådan typ, att konstnärligt material också kan arkiveras där.

Kombinerat verkstads- (för tillverkning av skärm- och annat utställningsmaterial) och lagerutrymme (för lagring av samma material).

Plats för montering och provhängning av utställningspaketen. Dessa omfattar fr. o. m. årsskiftet kollektioner på upp till 8-10 skärmar med triangelbas - alltså skärmar avsedda att placeras ute i rummet. Enda under alla säsonger disponibla utrymme inom Stiftelsen vore Luther-salen, som vid provhängningarna dels helt skulle blockeras ett par dagar, dels skulle vara för liten för de större kollektionerna. För att ge någon uppfattning om utställningssektorns snabba utveckling kan jag ange att fr. o. m. årsskiftet vi distribuerar och komponerar hängning på c:a 400 utställningsytor. Även av denna anledning är kulturinstitutets konstsektor angelägen att kunna nyttja Studiokyrkan, och då - om kommunen tillåter det - i fortsatt geografisk anslutning till Stiftelsen. Och även av detta skäl understryker vi vår beredskap att i former som redovisats sid. 1A överta kyrkan.

Sigtuna den 28 sept. 1970

Tuve Nyström